

### Ponovo o klasifikaciji komando-štabnih ratnih vežbi

Pukovnik u penziji dr *GAVRILO PUPIC*

Članak predstavlja odgovor na polemički osvrt pukovnika mr Milisava Sekulića na članak pukovnika u penziji dr Gavrila Pupića, *Klasifikacija komandno-štabnih ratnih vežbi*.

Težišni problemi o kojima raspravlja dr Gavriilo Pupić u ovom članku odnose se na kriterijum klasifikacije komandno-štabnih ratnih vežbi (KŠRV), vidovske i intervidovske KŠRV, potrebu da se komande-štabovi taktičkog nivoa i ubuduće pojavljuju kao organizatori i izvođači KŠRV za svoje potčinjene jedinice, odnosno njihove komande, jednovremeno iznoseći dodatne argumente za potvrdu teza izloženih u ranijem članku.

Analiziraju se, takođe, tvrdnje pukovnika mr Milisava Sekulića o obimu i načinu uključivanja organa društveno-političkih zajednica, odnosno tzv. civilnih struktura na KŠRV koje organizuju komande-štabovi oružanih snaga i nastoji se uneti više distinkcije u raspravu po ovim inače dosta složenim pitanjima. Ističe se potreba da se u zajedničke KŠRV uključe organi civilnih struktura, pa i društveno-političkih organizacija i preduzeća, upravo i danas, kako bi se ispoljili i identifikovali problemi i dalekosežne posledice po jedinstveni sistem odbrane koje ima sankcionisanje političkog i svojinskog pluralizma u našoj zemlji, što predstavlja temu za širu raspravu i neku drugu priliku. Takođe se ukazuje i na potrebu posebne rasprave na stranicama „Vojnog dela“ o mestu i ulozi posredničkog aparata na komando-štabnim ratnim vežbama.

U „Vojnom delu“ br. 6/89, pukovnik mr Milisav Sekulić, objavio je osvrt, *Prilog raspravi „Klasifikacija komandno-štabnih ratnih vežbi“*, na članak dr Gavrila Pupića, pukovnika u penziji, publikovanog u časopisu „Vojno delo“ br. 4/89, str. 64–82.

Pukovnik Sekulić, u svom osvrtu, između ostalog, navodi da ima „za cilj da na osnovu dostignuća teorije ratne veštine i prakse pripremanja i izvođenja KŠRV ukaže na postojanje nedorečenosti u klasifikaciji KŠRV u članku pukovnika dr

Gavrila Pupuća uz navođenje potrebne argumentacije i ličnog viđenja nekih problema pokrenutih u članku“.

Predmet rasprave u ovom osvrtu upravo su ta *argumentacija* i *lična viđenja* pukovnika mr Milisava Sekulića nekih problema pokrenutih u navedenom članku.

Polemički osvrt pukovnik Sekulić je izložio u dva osnovna dela: (1) klasifikacija ili podela komandno-štabnih ratnih vežbi i (2) kritički osvrt na prevaziđene i netačne stavove o komandno-štabnim ratnim vežbama. U odeljku „Klasifikacija ili podela komandno-štabnih ratnih vežbi“ za raspravu se nude najmanje dva pitanja od interesa za teoriju ratne veštine i njeno izučavanje putem primenjenih oblika obučavanja: 1) kriterijum klasifikacije KŠRV „karakter programirane problematike“ i 2) podela KŠRV prema „nivou komande koja rukovodi vežbom“, kao i neka druga.

Prvo, pukovnik Sekulić, između ostalog, tvrdi da se iz članka ne vidi „po kome se to 'karakteru programirane problematike' razlikuje specijalistička KŠRV od KŠRV sa opštom problematikom“.

Polemičar je navedenu rečenicu konstruisao tako da je KŠRV s opštom problematikom potisnuo na kraj rečenice. To je urađeno sa namerom da se izbegne sučeljavanje s argumentacijom o KŠRV s opštom problematikom navedenom u članku pukovnika Pupuća, te je tako stvorena bolja mogućnost za izlaganje sopstvene teze o netačnosti i neopravdanosti tvrdnji za KŠRV za specijalističkom problematikom, na kojoj autor polemičkog priloga insistira. Pukovnik Milisav Sekulić, međutim, izbegao je da prihvati ono što je u sporu važno, a odnosi se na vežbe s opštom problematikom. Taj stav glasi: „Organizacija i izvođenje KŠRV sa opštom problematikom podrazumeva takvo programiranje vežbe na kojoj se proigrava ukupna problematika određenog vida (napad, odbrana), odnosno određenog oblika borbenih dejstava (operacija, boj), što znači pretresanje manje ili više svih pitanja i svih problema koji se u tim okvrima javljaju“... Iz navedenog se može shvatiti da se opšte KŠRV programiraju tako da se na njima ispolji *totalitet* problematike vidova stratejskih dejstava kao „složen skup i kombinovanje istovremenih i uzastopnih napadnih, odbrambenih, protivdesantnih i drugih operacija i masovnih samostalnih bojeva i borbi i drugih borbenih dejstava usklađe-

nih sa drugim oblicima borbe i opštenarodnog otpora“, kako se o vidovima strategijskih dejstava kaže u našem osnovnom doktrinarnom dokumentu.<sup>1</sup>

Dalje, u članku pukovnika Pupića (što je prenebregnuto i prećutano u polemičkom osvrtu) kaže se i ovo:... „Komandno-štabna ratna vežba sa opštom problematikom operacije (boja) omogućava da se rad komandanta i komande ispolji kao jedinstvena organizacijska i idejna celina na objedinjavanju i usmeravanju bojeva, borbi, taktičkih borbenih radnji i drugih aktivnosti jedinica oružanih snaga i drugih snaga ONO i DSZ radi ostvarenja jedinstvenog operativnog ili strategijskog, odnosno taktičkog cilja“. Ovde je za predmet rasprave značajan sledeći momenat: KŠRV s opštom problematikom programira se tako da se ispolje problemi koje će rešavati komanda i komandant na nivou operacije (boja), dakle celina, ukupnost problematike planiranja, organizovanja i izvođenja operacije (boja), i, iznalaženjem rešenja za takve probleme, ostvarenje jedinstvenog strategijskog, operativnog, odnosno taktičkog cilja. To su argumenti na koje se nije osvrnuo autor polemičkog osvrta.

Nastojeći da opovrgne opravdanost podele KŠRV na one s opštom, na jednoj, i specijalističkom problematikom, na drugoj strani, pukovnik Sekulić tvrdi da: „U posleratnom periodu u našim oružanim snagama nije izvedena nijedna KŠRV bilo kog vida“ (str. 143). Pukovniku Sekuliću nesumnjivo su poznata dokumenta koja utvrđuju izvođenje KŠRV od strane jedinica, sastava vidova, kao i planovi tih vežbi.

Smisao tvrdnje da „nije izvedena nijedna KŠRV bilo kog vida“ mogao bi se dokučiti iz polemičarove konstrukcije „ličnog viđenja“ KŠRV i problematike ratne veštine koja se na njima programira, izučava i proverava. On tvrdi da: „Prema sadržaju sve su KŠRV intervidovske, jer u ONOR-u nema operacije koju bi izvodile same (isključivo) snage jednog vida oružanih snaga“ (str. 143). Dakle, KŠRV poistovećuje se sa operacijom, što je nedopustivo, ali i bojevi se proigravaju primenom KŠRV kao oblika primenjene obuke.

<sup>1</sup> *Strategija oružane borbe*, SSNO, CSI GŠ JNA, 1983, str. 243.

Svakako, težnja je da sve operacije budu intervidovske, ali to nikako ne iksljučuje operacije pojedinih vidova, sa zanemarljivim učešćem ili bez učešća drugih vidova oružanih snaga. Takve mogu biti pojedine vazduhoplovne, pomorske, pa i operacije Kopnene vojske i snaga Teritorijalne odbrane. To se pogotovu odnosi na bojeve koje najčešće samostalno izvode vidovske jedinice, što mr Milisav Sekulić potpuno gubi iz vida.

Za predmet rasprave, međutim, od još većeg značaja je pitanje da li komande u vidovima oružanih snaga treba se liše mogućnosti da svoje potčinjene komande taktičkih (operativnih) jedinica obučavaju, odnosno svoje planove borbene upotrebe i postavke teorije ratne veštine proveravaju i usavršavaju upravo metodom KŠRV kao jednim od najefikasnijih metoda obučavanja starešina i komandi – štabova. Dakle, ne intervidovski, već samo u okviru određenog vida oružanih snaga. Komandno-štabne ratne vežbe koje sprovode naznačene vidovske komande potvrđuju upravo poslednju tvrdnju, pa je evidentna potreba njihovog identifikovanja kao KŠRV sa „specijalističkom problematikom“, za razliku od vežbi na kojima se razmatra opšta problematika određenog vida, odnosno oblika borbenih dejstava čiji su sastavni deo i dejstva (bojevi, operacije) vidovskih jedinica iz sastava.

Iz navedenog se vidi da se starešine i komande u vidovima oružanih snaga obučavaju ne samo pomoću trenaža, komandantskih putovanja i štabnih ratnih vežbi – kako to tvrdi pukovnik Sekulić (str. 143) – već i primenom KŠRV u vidovima kao jednostavnijih, nešto manje složenih oblika obuke starešina i komandi – štabova, što je, ujedno, priprema za učešće na opštim, intervidovskim KŠRV, kao najsloženijim i najvišim oblicima njihovog obučavanja i osposobljavanja za ratna dejstva.

„Sadržaj KŠRV opredeljuje tema vežbe, a ne vrste komandi – štabova i njihova pripadnost određenom vidu oružanih snaga“, (str. 143), tvrdi pukovnik Sekulić, u nastojanju da pribavi dodatni argument o neodrživosti kriterijuma „karakter programirane problematike“. Međutim, to nije samo neadekvatna tvrdnja već je i svojevrsno sužavanje pogleda na komandno-štabnu ratnu vežbu kao visoko razvijenu formu obuke starešina i komandi – štabova. Jer, nedopustivo je

tvrditi da „sadržaj KŠRV opredeljuje tema vežbe“ kad je opšte poznato i prihvaćeno u praksi pripreme i izvođenja te vrste vežbi, kao i u normativnoj teoriji, da se sadržaj KŠRV određuje prvenstveno na osnovu postavljenog cilja, a zatim na osnovu teme, nivoa komande – štaba sa kojim se izvodi, trajanja vežbe, mesta i načina njenog izvođenja. Znači, na osnovu brojnih parametara, a ne samo na osnovu teme. Pri tome (što je opšteprihvaćeno i poznato), taj sadržaj KŠRV može biti: procena situacije, priprema predloga i donošenje odluke, planiranje borbenih dejstava i dinamika borbenih dejstava. Takođe, poznato je da se na KŠRV može obrađivati *celokupan osnovni sadržaj* ili samo *dinamika borbenih dejstava*<sup>2</sup> Iz toga proizlazi zaključak da ne postoji nikakva prepreka da komanda flote, korpusa RV i PVO ili neka druga vidovska komanda ne priprema i ne izvodi KŠRV sa navedenim sadržajima koji po prirodi imaju vodovski, a ne iztervidovski karakter, pa se takva KŠRV može smatrati specijalističkom u odnosu na intervidovsku, opštu komandno-štabnu ratnu vežbu.

Na primer, vazduhoplovna operacija korpusa RV i PVO može se sprovesti bez ikakvog učešća drugih vidova, a borbeni dejstva da se proigravaju na teritoriji neprijatelja. Radi se isključivo o vidovskim jedinicama i njihovim komandama koje se obučavaju na takvoj KŠRV, pa se s pravom takva vežba može smatrati i nazvati specijalističkom.

Kao ilustracija može se navesti i KŠRV komande korpusa RV i PVO na kojoj se proigrava operacija PVO radi obučavanja potčinjenih starešina i komandi avijacijskih jedinica, artiljerijsko-raketnih jedinica PVO, VOJIN, baza i drugih. Pri tome, težište obučavanja tih komandi moglo bi biti, na primer, u okviru, odbrambenih dejstava pri odbijanju masovnih napada, odbijanju napada sa malih i velikih visina, borbeni dejstva u uslovima elektronskog ometanja itd. Očevidno je da se u odnosu na opštu KŠRV, koja bi bila organizovana na intervidovskom nivou, takva KŠRV korpusa RV i PVO s pravom može smatrati specijalističkom.

<sup>2</sup> *Metodički osnovi vojnostručne obuke starešina, komandi i štabova u oružanim sangama, SSNO, GŠ JNA – IV uprava, 1979., str. 99.*

Nešto je složenije pitanje izvođenja vidovskih vežbi Kopnene vojske, jer su u njenim dejstvima najčešće integrisana dejstva Ratnog vazduhoplovstva, pa sa tim prirodno korespondira i učešće komandi jedinica tog vida. Međutim, pošto se može pretpostaviti ratna situacija u kojoj se ne raspolaže sa vazduhoplovstvom, ili ono ne može dejstvovati, odsustvo vazduhoplovnih komandi učinilo bi KŠRV komande kopnene vojske vidovskom, tj. specijalističkom.

Iz ove rasprave očividno proizilazi da ne bi bila sporna ni podela komandno-štabnih ratnih vežbi na vidovske i intervidovske, pri čemu bi to bio viši nivo podele, pošto bi se u okviru svakog vida oružanih snaga mogla programirati KŠRV opšteg i specijalističkog karaktera.

U prvom delu članka pukovnik Sekulić osporava i potrebu da se komande – štabovi taktičkog nivoa ubuduće pojavljuju kao organizatori i rukovodstva KŠRV u kojima bi učestvovalе njima potčinjene jedinice. To opravdava organizacijskom dogradnjom jedinica JNA i TO i iskustvima iz dosadašnje prakse planiranja i rukovođenja komandno-štabnim ratnim vežbama, ali ne navodi o kakvim se to iskustvima radi. Što se tiče „izvršene organizacijske dogradnje jedinica JNA i TO“, ona je svakako izvedena radi povećanja borbenih mogućnosti taktičkih jedinica i usavršavanja sistema rukovođenja i komandovanja, pa bi se teško moglo prihvatiti shvatanje da bi obuka potčinjenih starešina, komandanata i komandi bataljona – diviziona koju bi organizovala i izvodila njihova komanda (na primer, pešadijske ili mehanizovane brigade) primenom i KŠRV mogla biti smetnja podizanja njihove obučenosti na viši stepen. Nije potrebno dokazivati da je četa najveća jedinica kojom može, još uvek, komandovati jedan čovek u modernim uslovima visokog stepena rastresitosti borbenih poredaka, pokretljivosti jedinica i prezasićenosti usavršenim naoružanjem i vojnom opremom. Međutim, bataljon je već takvog sastava, pogotovu ako je ojačan, odnosno podržan, da njegovom komandantu u rukovođenju i komandovanju treba pomoć, tj. oslonac na tim stručnih starešina – komandu bataljona. Otuda i potreba da komandant brigade i njegova komanda obučavaju svoje potčinjene komandante i njihove komande i putem najviših, najsloženijih oblika primenjene obuke, kao što je komandno-štabna ratna vežba.

Izbor vrste vežbe, broj vežbajućih komandi, sastav rukovodstva i njegovih organa, metod sprovođenja i neke druge odrednice takvih vežbi imaju posebne karakteristike, pa ih zato u klasifikaciji izdvajamo kao KŠRV na posebnom, taktičkom nivou.

Taj deo članka pukovnik Sekulić završava zaključkom „da se dr Gavriilo Pupiće, prilikom podele KŠRV, nije u potpunosti koristio klasifikacijom kao naućnom metodom“ (str. 144). Međutim, argumenti navedeni u ovom ćlanku opovrgavaju takvu tvrdnju, ali se krajnji sud prepušta ćitaocima.

Naslov drugog dela ćlanka nagovećtava „prevazićdene i netaćne“ stavove o komandno-štabnim ratnim vežbama, pa ćitalac oćekuje razloćnu kritiku i ukazivanje na taćnost o stavovima za tu vrstu vežbi.

Međutim, mr Milisav Sekulić, pokućavajući da pribavi argumente za tvrdnju o nekritićkom preuzimanju nekih vaćećih stavova o komandno-štabnim ratnim vežbama, kao i u pret-hodnom delu ćlanka, iznosi tvrdnje ćija je argumentacija, najblaće sumnjive vrednosti. Evo nekih od tih tvrdnji.

„O obimu i naćinu ukljućivanja organa DPZ i DPO treba da odlućuju komande i štabovi u ćijoj je nadlećnosti planiranje i rukovoćenje komandno-štabnim ratnim vežbama“ (str. 145). Nije li to presmelo tvrćenje? Jer, takva ovlaććenja komande – štabovi orućanih snaga ne mogu imati, poćto je odrećivanje obima i naćina ukljućivanja organa DPZ i DPO u ratne vežbe sastavni deo funkcije komandovanja, a s rukovodstvima drućtveno-politićkih zajednica DPO ne komanduju komande – štabovi orućanih snaga. Naime, s njima se uspostavljaju, i odrćavaju, ne komandni, već odnosi saradnje, pa je prirodno da o obimu i naćinu ukljućivanja organa ućih drućtveno-politićkih zajednica i DPO odlućuju odgovarajuća, ovlaććena rukovodstva ćirih DPZ i DPO, u saradnji sa odgovarajućom komandom – štabom orućanih snaga.

Pukovnik Sekulić nadalje tvrdi: „Dosadaćnja podela rukovodstva po ‘strukturama’ pokazala se neosnovana i neracionalna. Rukovodstvo treba da je jedinstveno i ćto malobroćnije. Nije osnovano tvrditi kako *rukovodioci KŠRV u svakoj strukturi deluju na osnovu zajednićke zamisli dećstva strana* (podvukao M. S.). Zaćto bi zamisao po kojoj se izvodi jedna KŠRV bila ‘zajednićka’? U praksi se nikada nije ni pravila ‘zajednićka

zamisao' nego zamisao za KŠRV uvek je stvar glavnog rukovodioca vežbe. Obaveza je rukovodilaca iz drugih struktura da se upoznaju sa zamisli za KŠRV i da u duhu nje organizuju uključivanje organa iz svog sastava u vežbu" (str. 145–146).

Analizom nekih tvrdnji iskazanih u tom stavu članka pukovnika Sekulića nameće se nekoliko pitanja:

1) Šta znači tvrdnja da rukovodstvo treba da je jedinstveno? Znači li ta jedinstvenost priključivanje rukovodilaca iz DPZ komandi koja rukovodi vežbom ili, možda, izvesno njihovo subordiniranje toj komandi?

2) Svakako da rukovodstvo treba da je što malobrojnije, ali pod uslovom da to ne ide nauštrb efikasnosti rukovođenja vežbom. Teško da bi se racionalnost mogla postići na račun nekog spajanja rukovodstva DPZ sa komandom – štabom oružanih snaga.

3) Možemo se složiti s polemičarem da se zamisao dejstva u praksi nije „pravila“, i da ne treba da se pravi. Međutim, zamisao je, u osnovi, simulacioni model dejstva jedinica OS i drugih snaga ONO i DSZ na čijoj osnovi se oblikuju zadaci vežbajućih strana za praktičnu (primenjenu) obuku starešina, komandi – štabova i organa civilnih struktura i nastavu s polaznicima visokih vojnih škola, kao i u druge svrhe (istraživanja). Stoga se nameće pretpostavka da se u komponovanje zamisli, već na početku, uključuju predstavnici, eksperti za pojedine oblasti društveno-političkog i društveno-ekonomskog sistema, odgovarajućih institucija i rukovodstva društveno-političke zajednice. Prema tome, obaveza je rukovodilaca iz drugih struktura ne samo da se upoznaju sa zamisli za KŠRV koja bi se modelovala mimo njih već i da aktivno učestvuju u pripremama vežbe, uključujući i oblikovanje zamisli dejstva strana. Time zamisao, i na osnovu nje oblikovana druga dokumenta za vežbu, postiže pravu, potpunu vrednost i omogućava proigravanje dejstava obeju strana – „crvene“ i „plave“ – i u domenu civilnih struktura.

Pukovnik Sekulić postavlja pitanje adekvatnosti naziva „civilne strukture“, posebno kada se radi o KŠRV. Smatra da je realniji naziv „ratna rukovodstva DPZ“. Međutim, gubi se iz vida da se pod „civilne strukture“ (CS), sa stanovišta KŠRV, podrazumevaju obe suprotstavljene strane na vežbi. Otuda bi

se teško moglo prihvatiti da se brojni organi za civilne poslove i uspostavljanje okupacionog sistema „plave“ strane mogu podvesti pod naziv „ratna rukovodstva DPZ“, koji se koristi za „crvenu“ stranu.

„Nema osnova za neka nastojanja da se u KŠRV uključuju organi DPO i OUR“, (str. 146), tvrdi pukovnik Sekulić, i dovodi u pitanje pogodnost KŠRV za obuku tih organa. To treba da se čini „putem drugih, njima primerenijih oblika obučavanja (a ne KŠRV), koje sami treba da organizuju i sprovode“ (str. 146). Ali, to je tvrdnja koja se ničim ne dokazuje. Međutim, iz tog iskaza proizilazi da on ne osporava potrebu za obučavanjem tih organa (DPO, OUR), ali ne putem tako efikasne, najviše forme primenjene obuke, već putem neke koju „sami treba da organizuju i provode“. Na osnovu toga, može se shvatiti kao da činioци društveno-političkog i društveno-ekonomskog sistema u ONOR-u i pojedinim oblicima borbenih dejstava (operacija) neće delovati u funkciji upravo tih dejstava, pa ih treba prepustiti samima sebi, a time i isključiti iz najefikasnijeg metoda obučavanja i osposobljavanja za ratna dejstva. Međutim, nasuprot toj tvrdnji pukovnika Sekulića, evidentna je potreba da se u zajedničke KŠRV uključuju i organi DPO i preduzeća kako bi se ispoljili i identifikovali problemi i dalekosežne posledice po jedinstven sistem odbrane koje ima sancionisanje društvene i ekonomske pluralizacije društva.

Pukovnik Sekulić tvrdi da nije tačno da su nosioci planiranja, organizovanja i izvođenja KŠRV na strategijskom nivou organi federacije, već da je to SSNO, osporavajući da je Predsedništvo SFRJ organ federacije. Međutim, u Zakonu o opštenarodnoj odbrani (1982), glava VIII, „Nadležnosti *organa federacije*“ (podvukao G. P.), u čl. 76. razmatraju se i prava i dužnosti Predsedništva SFRJ u oblasti opštenarodne odbrane, dakle kao jednog od organa federacije.

Prema mr Milisavu Sekuliću sporan je deo teksta u kojem piše da je SSNO štabni organ Vrhovne komande (str. 147). Zaista, možda to SSNO i nije, ali se čini prihvatljivim iskaz jednog od saveznih sekretara da: „Najvišu instancu (strategijski nivo) čine Predsedništvo SFRJ, kao Vrhovna komanda i

Savezni sekretarijat za narodnu odbranu, kao *štabni organ Vrhovne komande*".<sup>3</sup> (podvukao G. P.).

Usputno, kao nešto već opštepoznato i prihvaćeno, u članku je izložen stav da se KŠRV planiraju i izvode u miru (str. 147), pri čemu je zanemarena okolnost da su u istoriji ratnih vežbi (igre) ostale upamćene i s izrazitim poukama upravo ratne vežbe sprovedene tokom rata, u pripremi predstojećih operacija, radi uvežbavanja starešina i komandi koje će realizovati borbena dejstva, kao i radi provere i korekcije operativnih postavki u planovima za te operacije.

Prema tvrđenju pukovnika Milisava Sekulića, „autor je mnogo prostora u članku posvetio posrednicima“ (str. 148). Međutim, ne može se dokučiti kojom je metodom (naučnom?) to utvrdio, jer su oni samo spomenuti, i to jedino posrednici za organe civilnih struktura.

Činjenica da sam, dakle, samo spomenuo posrednike ne smeta drugu Milisavu Sekuliću da u uvodnom delu članka, kao poentu svoje polemike, navede zaključak da je „pridavanje neprimerenog značaja ulozi posredničkog aparata“ osnovni stav s kojim se autor polemike ne slaže. Tako ispada da je osnova Sekulićevog neslaganja upravo deo teksta koji ne postoji u članku, a koji je predmet sporenja.

Međutim, pukovnik Sekulić, zamerajući na izostavljanju kritičke analize mesta i uloge posrednika u izvođenju komandno-štabnih ratnih vežbi, nagoveštava da „u praksi je proces njihovog potpunog ukidanja. Sve više se nastoji da ulogu posrednika preuzmu komande – štabovi u čijoj je nadležnosti planiranje i rukovođenje komandno-štabnim ratnim vežbama“ (str. 148). Ovime je otvoreno jedno od značajnih pitanja tehnologije pripreme i izvođenje komandno-štabnih ratnih vežbi, njenih ciljeva i mogućnosti njihove realizacije, strukture i zadataka rukovodstva vežbe i njegovih organa, kao i mnoštvo problema vezanih za vežbajuće komande – štabove. Rečju, iskazuje se potreba za raspravom o mogućnostima podizanja na viši stepen kvaliteta i racionalnosti ratnih vežbi i njihovog usavršavanja uopšte.

Iz navedenog može se zaključiti da ni završna zamerka o tome „da je vidno da dostignuća iz prakse pripreme i izvođenja

<sup>3</sup> B. Mamula, *Savremeni svijet i naša odbrana*, VIZ, Beograd, 1985, str. 196.

KŠRV nisu dovoljno uvažavana kod ljudi koji na zadacima KŠRV rade u visokim vojnim školama“ nije osnovana, mada o saradnji komandi i ustanova oružanih snaga sa visokim vojnim školama u pripremi i sprovođenju KŠRV može, i treba, da se vodi rasprava.

## S U M M A R Y

### AGAIN ON CLASSIFICATION OF COMMAND-STAFF WAR EXERCISES

The article is a response to the polemic review given by M Sc Milisav Sekulić, Colonel, on the article written by D Sc Gavriilo PupiĆ, Colonel, retd, on the theme „Classification of commandstaff war exercises“.

The basic problems discussed by D Sc Gavriilo PupiĆ in the article pertain to the criteria for classification of command-staff war exercises, service and inter-service command-staff war exercises, to the need that commands at the tactical level proceed to appear as organizers and executors of these exercises for their subordinate units, i. e. their commands and staffs. The author presents additional evidence supporting the theses laid down in his first article.

Also analysed are arguments given by M Sc Milisav Sekulić, on the scope and manner of inclusion of organs of socio-political communities, i. e. of „civil structures“, into command-staff war exercises organized by commands and staffs of the armed forces, and efforts are made to introduce more precise distinctions into the discussion on these rather complex matters. A need is underlined that into the joint command and staff war exercises should even today be included organs of civil structures, also of socio-political organizations, with the aim of identification of problems and far-reaching consequences of sanctioning of the political and property pluralism in our country on the unified defence system, which makes a topic for a wider discussion on some other occasion. Also pointed out is a need for a discussion in „Vojno delo“ on the place and role of the umpire apparatus in command and staff war exercises.

## R É S U M É

### UNE FOIS DE PLUS DES EXERCICES PRATIQUES DES COMMANDEMENTS ET DES ETAT-MAJORS

L'article représente la réponse au regard polémique du colonel mr. Milisav Sekulic sur l'article du dr. Gavriilo Pupic, colonel en retraite, ayant pour le titre „Classification des exercices pratiques des commandements et des état-majors“.

Les problèmes principaux traités par le dr. Gavriilo Pupic avaient le rapport avec les critères de classification de ces exercices et ceux des armées et intéararés,

les nécessités que les commandements et les état-majors de niveau tactique apparaissent comme organisateurs et exécuteurs des exercices pour leurs unités subordonnées, en même temps les arguments nouveaux ont été présentés par l'auteur.

Auteur a fait analyse des thèses présentées par colonel mr. Milisav Sekulic concernant le volume et la façon de participation des organismes des communautés socio-politiques, només „les structures civiles“, aux exercices pratiques des commandements et des état-majors organisés par les institutions correspondantes des forces armées et tente de faire entrer une distinction plus claire dans la discussion de ces questions assez complexes. Il souligne la nécessité que les organismes des structures civiles, aussi que les entreprises, les organisations socio-politiques et autres prennent part dans ces exercices pour qu'ils puissent montrer et identifier les conséquences touchant le système unifié de défense sanctionné par le pluralisme politique et social dans notre pays, ce qui représente un sujet pour la discussion à part sur les pages de „Vojno delo“.

## РЕЗЮМЕ

### СНОВА О КЛАССИФИКАЦИИ КОМАНДНО-ШТАБНЫХ ВОЕННЫХ УЧЕНИЙ

Настоящая статья является ответом на полемический очерк полковника канд. наук Милисава Секулича в связи с статьей д-р Гаврило Пупича, полковника в отставке, не тему „Классификация командно-штабных военных учений“.

Главные проблемы, рассматриваемые д-р Гаврило Пупичем в настоящей статье, относятся к критериям классификации командно-штабных военных учений, видовых и межвидовых командно-штабных военных учений, необходимости, чтобы команды – штабы тактического уровня и впредь выступали организаторами и реализаторами командно-штабных военных учений для своих подчиненных частей и подразделений, т. е. их командований, причем одновременно предоставляются аргументы в подтверждение тезисов, изложенных в прежней статье.

Анализу подвергаются также утверждения полковника канд. наук Милисава Секулича о масштабах и способе включения органов общественно-политических содружеств, то есть так наз. „гражданских структур“, в командно-штабные военные учения, организуемые командованиями – штабами вооруженных сил, причем настаивается над тем, чтобы внести побольше ясности в обсуждение этих в самом деле сложных вопросов. Подчеркивается необходимость включения в совместные командно-штабные военные учения органов гражданских структур, даже и общественно-политических организаций и предприятий и в настоящее время, для того, чтобы проявились и опознались проблемы и далеко идущие последствия для единой системы обороны, возникающие в результате санкционирования политического и собственнического плюрализма в нашей стране, что является темой для более обширного обсуждения. Также указывается на необходимость отдельного рассмотрения на страницах „Военного дела“ вопроса места и роли посреднического аппарата на командно-штабных военных учениях.